

Ma, midőn a magkereskedelem a növénynemesítési akciók továbbá kivitelünk fejlődése által igen nagy jelentőséget nyert, célszerű lenne, úgy mint az állatszavatosságot, a vetőmag szavatosság dzsungeljét külön törvényes intézkedéssel szabályozni.

Dr. Berenczei Kováts Lajos.

A közhasználatu gépjárművek és a kötelező szavatossági biztosítás.

I.

Fenti cím alatt a Polgári Jog legutolsó számában dr. *Árvai Nándor* tollából megjelent cikke szeretnék néhány megjegyzést tenni.

Először is tisztázandó a kötelező szavatossági biztosítás jogi természete. „A szavatossági biztosítás, mely arra irányul, hogy a biztosítottnak megtéríttessék az az érték, amely az anyagi jog szabálya szerint harmadik személy javára fennálló kártérítési vagy szavatossági kötelezettségből folyóan terheli, a K. T. 463. §.-a által meghatározott kárbiztosítás, melynek ebbeli minőségén, minthogy közvetlen tárgya a biztosított által viselendő kártérítés összege — nem változtat az, hogy a biztosítottnak ez a kártérítési kötelezettsége emberi életen vagy testi épségen eikövetett kártétel folytán következett be.“ (C. 50/1927.) Ugyanezen az állásponton van a tudomány is, mely szerint a szavatosság illetve felelősség biztosítás kárbiztosítás. (Kuncz, Magy. Ker. és Váltó Jog Vázlata 3. kötet, 338. old. Tury Sándor Kornél A felelősségi biztosítás.) A Kúria gyakorlata szerint a kötelező szavatossági biztosítás jogi természete tekintetében nem különbözik a nem kötelező szavatossági biztosítástól, minthogy az 57000/1931. sz. rend. ebben a kérdésben csak annyit mond, hogy a kötelező szavatossági biztosítás feltételei a Felügyelő Hatóság által jóváhagyandók. (P. VII. 5410/1936.) Tehát a mi jogrendszerünkben a kötelező szavatossági biztosítás nem foglal helyet a harmadik személy javára kötött szerződések között.

Kétségtelen, hogy helyes volna a törvényhozás vagy a bírói gyakorlat útján kimondani, hogy a kötelező szavatossági biztosítás a kárbiztosításnak egy oly speciális faja, amelynél a biztosító által a szerződés folytán teljesítendő szolgáltatás: harmadik kezéhez teljesítendő szolgáltatás. Ennek a szolgáltatásnak az a jellemzője, hogy „az a személy, akinek a kezéhez a szolgáltatást teljesíteni kell, az adóssal szemben egyáltalában nem szerepel jogosultként; őt csupán arra a célra jelölik ki a felek, hogy a teljesítést felvegye.“ (Szladits, Magyar Magánjog Vázlata II. 122.)

Ha majd akár a törvényhozás, akár a bírói gyakorlat kimondja, hogy a kötelező szavatossági biztosításból eredő szolgáltatás harmadik kezéhez teljesítendő szolgáltatás, akkor ezáltal megvalósul a cikknek az az álláspontja, hogy a biztosító s a

biztosított közötti egyesség a kártérítési összeg tekintetében, érvénytelen. A mai jogi helyzet mellett azonban a biztosító által a biztosítottal kötött egyesség valamint az utóbbi kezeihez történt teljesítés csak a esetben hatálytalan, ha az a megkívánt gondosság sőt jóhiszeműség nélkül történt (pl. mikor a biztosított fizetési készsége kétése). Ilyen esetben culpa vagy dolus címén új kárkötelelem létesült a károsult s a biztosító intézet között.

A kötelező szavatossági biztosításnál a biztosító és biztosított közötti egyezkedés és teljesítés hatálytalanak kimondása már azért is helyes volna, mert ez mintegy ellentéte volna annak a kötvényfeltételnek, mely szerint a kártérítési összeg jogalapjának és összezszerűségének megállapítása előtt a biztosított által a károsultra történt engedményezés hatálytalan. Ez a kötv. feltétel ugyanis a biztosított és a károsult összejátszásának a megakadályozására hivatott, az egyesség és közvetlen fizetés kizárása pedig a biztosított és a biztosító összejátszását zárja ki.

Mindezekből megállapítható, hogy helyes volna kötelező szavatossági biztosításnak oly módon történő rendezése, amely kimondja, hogy a kötelező szavatossági biztosítás a kárbiztosítás egy speciális faja, ahol a biztosító szolgáltatása harmadik kezeihez teljesítendő, azonban ez a harmadik személy nem kerül a biztosítóval mint közvetlen jogosult szembe.

A kötelező szavatossági biztosításnál, úgy a jelenlegi, mint a fentebb körülírt jövőbeni rendezés esetében is, az a kérdés, hogy a biztosító tartozik-e, s ha igen, mennyit teljesíteni, kizárólag a biztosító és a biztosított között döntendő el. Ezt az álláspontot alátámasztja az, hogy bár érvényes szavatossági biztosítás áll fenn s a biztosítottnak díjhátraléka nincsen, a biztosító a fizetést a kötvényfeltételek alapján érvényesen megtagadhatja. (Pl. vezetett ittassága, hajtási igazolvány hiánya, a károsult közeli rokon.) A kir. Kúria ugyanis kimondotta, hogy az 1930: XVI. t.-c. és az 57000/1931. K. M. sz. rendelet nem zárja ki a jóváhagyott kötvényfeltételek kockázat körét korlátozó rendelkezéseinek alkalmazását. (P. VII. 5410/1936.) A teljesítés mérvének a megállapítása is a biztosított felek közötti jogviszony alapján döntendő el, ugyanis a fent idézett ítéletből megállapítható, hogy a törvényhozó nem kívánt a kötelező szavatossági biztosítás létesítésével egy újfajta biztosítási szerződést kreálni.

A kötelező szavatossági biztosítás mai rendezése mellett tehát a cikknek a beszámítás kérdésében elfoglalt álláspontja nem fogadható el, de nem fogadható el ez az álláspont még a fentebb körülírt módosítás esetén sem.

A cikkben az az álláspont jut kifejezésre, hogy a beszámítás azért zárandó ki, a kötelező szavatossági biztosításnál, mert az mintegy helyettesítését képezi a készpénz biztosítéknak, ahol pedig beszámításról szó sem lehet. A cikk bár nem tartalmaz olyan határozott kijelentést, hogy a készpénzletétet a kötelező szavatossági biztosításnál, a probléma megoldására alkalmasabbnak tartja, azonban ez a meggyőződés a cikkből feltétlenül kiolvasható. Ez a meggyőződés azonban téves, mert a készpénz-

biztosíték a károsultak szempontjából semmivel sem előnyösebb a szavatossági biztosításnál, sőt bizonyos esetben hátrányosabb.

Ennek a kérdésnek a vizsgálatánál mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy a bírói gyakorlat kimondotta: „hogy a díj-fizetési késedelem még magában véve a biztosítás terjedelmének szűkebb körre való korlátozását nem jelenti.“ (19. Pf. 1031/1934.) Tehát a késedelmes díjfizetésnél a biztosítónak a Rendelet 42. §-ában körülírt bejelentési kötelezettsége nem áll be.

Mielőtt a beszámítás kérdésével részletesebben foglalkoznánk, rá kell mutatni arra, hogy a biztosító fizetési kötelezettsége csak a károsult és a biztosító között folyamatban volt per jogerős befejezése után áll be. Az ő teljesítésének az esedékessége tehát ez az időpont. Az esedékesség időpontjában a biztosítónak a biztosítottal szemben háromféle követelése lehet, amelyet beszámítani kíván, díjhátralék, tartamengedmény, s egyéb követelések. (Pl. más biztosítási szerződésből eredő hátralék.)

A beszámítás kizárását a cikk azzal indokolja, hogy készpénz letétnél „ilyen probléma elő sem fordulhat“. Ez az indok azonban el nem fogadható, mert a készpénzbiztosítéknál, ha ez a probléma nem is, de a károsultra hátrányos más problémák fordulhatnak elő. Kérdéses az is, hogy a kötelező szavatossági biztosításnál indokolt-e a magánjognak a beszámításra vonatkozó rég elfogadott, s kialakult tételeit elvetni (egyneműség, likviditás). A készpénzbiztosítéknál ugyanis lehetséges az, hogy az a közhasználatú gépjármű egymást követő időben több karambolt okoz, és akkor igen problematikus, hogy a 7500 pengős letét az egymásután következő karambolban felmerült károk fedezésére elegendő, ezzel szemben a kötelező szavatossági biztosításnál ez mindenestre bizonyosabb, azon egyszerű oknál fogva, hogy az $5000 + 1000$ pengős alap minden egyes káresetre vonatkozik és $n \times 6000$ P. több, mint 7500 P. Ebből látható, hogy a készpénzbiztosíték a cél betöltésére sokkal kevésbé alkalmas, amellet az üzembentartóra aránytalanul nagyobb anyagi áldozatot ró.

A cikkíró a beszámítást a díjhátralék tekintetében csak az esetben fogadja el, ha a kár az esedékességtől számított 30 napon belül áll be. Ez az álláspont nem helyeselhető. Ugyanis semmi néven nevezendő alap nincs arra, hogy a kötelező szavatossági biztosításnál a káresetet megelőzően keletkezett és szabályszerűen per útján érvényesített díjhátralékot a biztosító ne legyen jogosult beszámítani, mikor a beszámításnak az Mtj. 1276. §-ában körülírt előfeltételei teljességgel fennforognak, és a cikkben hangoztatott dolosus vagy culposus eljárásról szó sem lehet. Téves a cikknek az a felfogása, hogy a beszámítás kérdése a felmondás útján megoldható volna. Mert hiszen a felmondással egyidejűleg a biztosítónak tartamengedmény követelése keletkezik, s ennek beszámítását a bírói gyakorlat megengedhetőnek állapította meg (20 Pf. 12466/1936.). A felmondás tehát a problémát nem oldja meg s gyakorlati kéresztülvitele igen nehéz, s végül antiszociális.

A problémát nem oldja meg a felmondás, mert tartamengedménykövetelés keletkezése folytán a beszámítható követelés, csak nő. A beszámíthatóságot a bírói gyakorlat már megállapította, de ez ellen a cikkben elfoglalt álláspont mellett sem emelhető kifogás, hiszen itten culpáról vagy dolusról szó sem lehet, sőt a biztosító a cikk által kívánt kötelező kimételetlenséggel jár el. A gyakorlati nehézség abban nyilvánul meg, hogy a bérgépkocsi tulajdonosok rendszerint havi részletben fizetik a biztosítási díjat, aminek következménye, hogy minden egyes hónap egy-egy önálló biztosítási időszak és minden egyes részlet egy-egy önálló biztosítási díjrészlet. Egy hónapi díj meg nem fizetése esetén, az esedékességet követő 31-ik és 121-ik nap eltelte közben mondható fel azonnali hatállyal a biztosítás, amikor is már legalább 2, de lehet, hogy 4 díjrészlet esedékessé vált, amely négy díjrészlet feltétlen beszámíthatóságát már bírói ítélet is megállapította. (19. Pf. 1031!1937.)

Gyakorlati nehézség mellett az szól, hogy egy díjrészlet elmaradása esetében a biztosított felet azonnali hatállyal való felmondással és ennek a rendőrséghez való bejelentésével tönkre tenni nem a legcélszerűbb. A díjhátralék keletkezése, és a karambol időpontja rendszerint egybe esik, mert a saját kocsijavítási költsége a kisiparos gépjárműtulajdonos forgatókóját teljesen kimertii és így biztosítási díjat fizetni nem tud. A nem fizetés esetén való felmondás gyakorlati haszna azért is csekély, mert hisz bizonyos díjösszeg már esedékessé vált, s a felmondás folytán ehhez hozzájárul tartamengedmény, amely követelések beszámíthatóságához kétség sem férhet. Kérdés továbbá még az is, hogy a károsultak oldalán hangoztatott szociális álláspont a gyakorlatban nem érvényesítendő-e a kisiparos bérgépkocsi tulajdonossal szemben is? Igenlő esetben nem helyes a biztosítás azonnali felmondása, s annak a rendőrséghez való bejelentése. A kötelező szavatossági biztosításnál tehát a beszámítás megengedhetősége kétségtelenül fennáll, a díjhátralék s a tartamengedmény tekintetében és legfeljebb az a korlátozás volna tehető, hogy a bizonyíthatóan culposus vagy dolosus eljárás eredményeként adódó díjhátralék beszámítása tiltassék meg. (Ilyen culposus eljárásnak volna tekintendő pl. 1 évet meghaladó díjhátralék.)

Az önrészesedés kérdésében elfoglalt álláspont sem helyeselhető. Az önrészesedés ugyanis nélkülözhetetlen kelléke a szavatossági biztosításnak, mert hiszen az önrészben megtestesülő anyagi érdek ösztönzi a biztosítottat, hogy a kártérítési perben a biztosítót adatszolgáltatás útján támogassa: s az önrész is akadályozza a biztosított és a károsult összejárását. Az önrész egyébként a kötelező társadalombiztosításnál is megvan, mert hisz a károsult tényleges kárának csak $66\frac{2}{3}\%$ -t kapja meg társadalombiztosítás útján, s az ezt meghaladó kára csak egész kivételes esetekben térül meg. (1927: XXI. t.-c. 90. §.)

A mai jogállapot mellett tehát a kötelező biztosítás nem harmadik személy javára kötött szerződés, hanem a kárbiztosításnak egy faja. A díjhátralék tartamengedmény beszámíthatósága tehát fennáll az önrész levonásának pedig a bírói gyakor-

lat szerint (P. VII. 5410/1936.) semmi akadályja nincsen. A beszámíthatóság megengedhetősége mellett még az is szól, hogy a Rendelet azon intézkedéséből, hogy csak 1000 pengős ill. 5000 pengős alapot állapít meg minimumként, kitűnik, hogy nem volt célja a kár mindenkor való teljes fedezése.

Lehetséges tehát, hogy kötelező szavatossági biztosítás ellenére a károsult nem jut teljes kártérítéshez, ezért célravezető volna a kötelező szavatossági biztosításnak az alább kifejtendők szerint történő módosítása.

A szemben álló érdekek szem előtt tartásával a következő megoldást tartanám helyesnem:

A biztosított legyen köteles szavatossági biztosítás megkötésekor egy évi díjat a biztosító társaságnál óvadékképpen letétbe helyezni, a biztosító társaság ennek az óvadéknak az átvételét éppúgy tartozik igazolni a rendőrhataloságnál mint a biztosítás megkötését. Kimondandó volna, hogy a biztosító által teljesítendő szolgáltatás harmadik kezéhez történő szolgáltatás. A kártérítési összegbe csak tartamengedmény, ugyanabból a biztosításból eredő egy évet meg nem haladó biztosítási díj, ezt az óvadék egyébként fedezi és önrészesedés volna leszámítható.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezek a korlátozások csak a kötelező szavatossági biztosításra vonatkoznak és más szavatossági biztosításra nem, mert ott a felek szerződési szabadságába való belenyulást semmi sem indokolja.

Dr. Gáldi István.

II.

Árvaí cikke elkerülhetetlenül visz egy teoretikus — de ép a cikk tanúsítása szerint husba-vérbe vágóan gyakorlati kérdés felé. Árvaí szemlélet alá veszi a szavatossági biztosítás — és a kárvallott helyzetét. Látja és panaszolja, hogy a kárvallott nem kap kellő jogvédelmet, felismeri, mert fel kell ismernie, hogy a bajok kutforrása az esetek jórészeiben az, hogy ... közvetlen jogviszony csak a szerződő felek között' keltkezik", látja, hogy az autótulajdonos (biztosított) jogán való fellépés nem ad orvoslást, „a károsult érdekeit, meg nem védhetik, és így ez uton (t. i. a biztosított féltől leszármaztatott jogon B. S.) a probléma megoldáshoz nem vezethet."

Mi hát az a probléma, amelyről a cikk szól? Gyakorlatilag: hogy jut a károsult a károsító által okozott kára megtérítéséhez a károsító által kötött szavatosság biztosítás révén? A probléma elszélesítve, kitágítva, ha úgy tetszik eláltalánosítva, elméletivé téve: hogyan ékelődik be a két szerződést kötő fél jogviszonyába a szerződésen kívül álló harmadik érdekelt, — a magunk nyelvén szövegezve mint lesz a két személyes jogi helyzetből több személyes jogi helyzet. Több személyes helyzet, nemcsak életbeli tényleges adottságában, de a jog rendező ereje általi szabályozottságában.

Árvaí igen helyesen utal arra, hogy a szavatossági szerződés megkötése kényszerű, nem a Zwangskontrahierung értelmé-

ben, hanem, hogy megkötése híján az autó nem kap forgalmi engedélyt, vagy ha van, azt megvonják. Az is kézenfekvő, hogy a közigazgatási szabályok ezt a kényszert a leendő károsult érdekében rendelik el. A károsult személynek ismeretlensége lehet jogtechnikai ok arra, hogy az ő érdekét szolgálni hivatott szavatossági biztosítás nem képeztetett ki harmadik személy javára szóló szerződésként, aminek nyilván további oka a követelésnek a kár esetén való feltételeessége is, hogy t. i. van-e a károsultnak adott esetben a kártérítési követeléshez jussa. A „kedvezményezés“ itt nem a szokásos értelemben vett „gyarapító juttatás“, hanem restitutív juttatás, a károsultnak a tulajdonossal szemben keletkezett igényére a fedezeti alap biztonsága. A harmadik személy javára szóló szerződés, a leendő károsult kedvezményezett helyzete a közvetlen jogviszony hiánya gyökeresen segítene, ezt a mesterkéltséget, az igazság érvényesítését gátló, de ép oly népszerű kifogást teljesen megfosztaná erejétől — de a megoldásnak a kedvezményezett egyelőre ismeretlenségéből folyó nehézsége mellett harmadik javára szóló szerződés mai szabályozása nem is ad a károsult különleges helyzetére reállító szabályokat, aminek szembeötlő példája: az ígéretvevőt megillető rendelkezési jog, amely sehogyse egyeztethető össze az adott helyzettel, a leendő károsult érdekvédelmével. A *szavatossági* biztosítás egyébként még kifejezésszerűen is a biztosított felet kívánja biztosítani, nem a károsultat. Nincs megoldás, ha a szokásos két személyes helyzet gondolatvilágkörében megmaradunk: a több személyes helyzet életbeli tényének felismerését nyomon kell követni a több személyes jogi szabályozottságnak — az egyetlen jogviszony keretében valamennyi érdekelt bevonásával eszközözlendő szabályozásnak.

Ehhez kell simulni már a közigazgatási szabályoknak is, ami gondolatilag könnyebb, mint a magánjogi újra szabályozás, hiszen a közigazgatási szabály alapja ma is „több személyes“, célja ép a leendő károsult érdekvédelme. A közigazgatási jognak tehát nem kell megbirkóznia kétezeréves magánjogi tradíciókkal, nem kell egy új gondolatrendszerre áttérni, hanem csak a saját nem teljesen megfelelő szabályait a cél elérése érdekében tökéletesíteni. Példa Árvai cikkében: a részleges biztosítás, amikor a kockázat egy részét a biztosított viseli. A közigazgatási hatóság írja elő és ellenőrizzé a teljes biztosítást és ne fogadja el a részleges biztosítást. Ezzel az Árvai cikkében tárgyalt probléma megvan előzve, a kérdés föl sem merülhet.

Hogyan történik meg a több személyes szabályozás? Akár a külföldi törvények mintájára a károsult közvetlen jogának (törvényes zálogjog) megadása a biztosító társaság ellen (ld. dr. Fonyó György cikkét Kereskedelmi Jog 1932. év. július és a Polgári Jog 1932. évf. 7. számában adott megjegyzésemet), aminek példája az MMT. 1599. §-ának szabálya az alvállalkozó bejelentése a vállalatba adónál, vagy akár a szavatossági biztosítási kötvény közigazgatási letétbe helyezése és szükség esetére a károsultnak rendelkezésre bocsátása (ami minthogy más igény is lehet, nem egyenlő a kötvény átadásával).

Árvai cikkében maga is ad három személyes megoldást — a beszámítás kérdésében. A tulajdonossal szemben a beszámítás jogosult — a károsulttal szemben jogtalan. Árvai ehhez azzal a constructionalis megoldással jut el, hogy a beszámítást a jó erkölcsökbe ütközőnek tekinti. A három személyes szabályozás körében ismételten mutatkozik az a helyzet, hogy az a jogszabály, amely a közvetlenül kapcsolt felek között helyt álló, nem felel meg a további érdekelthez való viszonyban. Példa: adós és hitelvező viszonyára korlátoltan helyes szabály a részfizetés visszautasítására való jog. Váltótörvény 39. §-a ezt a visszautasítási jogot elvileg nem zárja ki, de jogvesztő szankciójával gyakorlatilag kizárja. Adós több ellenkövetelés közül szabadon választhatja ki, hogy melyikkel kíván compensálni; a kezes a beszámítási választásban MMT. 1201. §. 2. bekezdése szerint a fő adós érdekére tekintettel korlátozva van. A két személyes jogszabálynak három személyesre való átépítése lényegben Árvai állásfoglalása is, amikor a beszámításnak a szerződő felek közötti viszonyban való szabályszerű megengedettsége mellett vizsgáljára fordul a szabály a károsulttal való viszonyban, akivel szemben a beszámítás ki van zárva.

A több személyes helyzet különleges követelményeire e követelésnek a két személyes szemléleti mód által előidézett kielégítetlenségére élénk fényt vet Grosschmid egy rövid lélegzetű megjegyzése és egyik legsajátosabb gondolati terméke.

A rövid megjegyzés szól arról az esetről, amikor a közös eladó több vevője közül valamennyit kielégíteni nem tudja, de külön-külön mindegyik vevővel szemben tudna egészében teljesíteni. (Ld. MMT. 1137. §. Kúria P. VII. 7850/1930. sz. ítélete és a Polgári Jog 1932. évf. 7. számában az ítélethez fűződő már hivatkozott megjegyzésem, valamint a szegedi Ferenc József tudományegyetem baráti egyesülete körében tartott előadás („Több személyes magánjogi helyzet“ 18. l.)

Grosschmid megjegyzése: Mi történjék a következő esetben: az uton lévő 1000 mérőnyi (Grosschmid nem a nemzetközi „mázsát“ említi, hanem a magyar mérőt, csakúgy, mint ahogy jobban szerette a nádort a miniszterelnöknél) gabonából eladnak 100-at A-nak, 100-at B-nek és így végig. A hajó léket kap és 900 mérő odavész. Azt mondani, hogy mind a tíz kötelezettség érintetlen, mérthogy külön-külön mindegyiknek a teljesítése lehetséges... igazságtalan az eladóra... Viszont összesíteni a causákat aránylagos leszállítással, erre nincs alap. Mert mi köze egyik vevőnek a másikhoz. (Fejezetek I. k. 580. lap.) A helyesnek érzett megoldás Grosschmidnál is megfeneklik azon, hogy „mi köze egyik vevőnek a másikhoz“, egyszóval a kétszemélyes szemléleten.

A másik érdemlegesebb szembetalálkozása Grosschmidnak a témával: a kétszeri eladás esete. A két ügyletleg nem kapcsolt vevő érdekösszeütközése alól, annak szabályozása elől Grosschmid már nem tért ki: nyilván az ilyenü esetek nagyobb gyakorisága adott oly tekintélyt a kérdésnek, amely elől már nem lehetett a kényelmes formulával kitérni, hogy „mi köze

egyik vevőnek a másikhoz". A jogcím védelmi tan: már a több személyes szemlélet levegőjét leheli — és ennek ellenére, amikor az első vevő keresetének constructióját tárgyalja, lelkileg még fogja az a kétszemélyes szemlélet, amelyet be nem vallottan már lerázott magáról. Ime Grosschmid ingadozása a két álláspont között. „Mit csináljon a bíróság magával csak a II. vevővel? Abban, hogy tűrje a róla való bekebelezést (átírást) nem marasztalható. Alperes *semminő olyan jogviszonyba a felpereshez nem áll*, melynél fogva ez a tulajdon átruházását követelhetné ő tőle. Amit a törvény a második vevő rovására akarhat legfeljebb, hogy az ő javára történt telekkönyvi előbb szerzés ne legyen akadálya annak, hogy a korábbi vevő az az ő átruházási igényének, mellyel az eladó érvényében bír, foganatot szerezhessen". (I. k. 431. l.) Elmellőzve, ami a fenti megjegyzésben kristályos tisztaságu (hogy II. vevőnek az eladó elleni átruházás iránti igényéről és nem a jelenlegi tulajdonosként a telekkönyvben bennülő II. vevőről leendő átírás iránti igényről van szó), Grosschmid constructiója a helyesen felfogott igénynek a II. vevő érdekeit igen súlyosan érintő (mert a már megszerzett tulajdont tőle elvonó) érvényesítésénél elfojtja már azt az ellenvetést, hogy a II. vevő „nincs a felpereshez oly jogviszonyba", melynek alapján vele szemben az igényt érvényesítse. Grosschmid jogcímvédelmi tana tehát úgy ad több személyes szemlélet körébe már beletartozó megoldást, hogy a jogviszony hiányát felejtí, vagy ha a jogviszonyt mindenáron erőszakolni akarjuk, a II. vevő rosszhiszeműségében teremti meg az e nélkül hiányzó kapcsolatot „jogviszonyt".

A kétszeri eladás szabályozásánál tehát Grosschmid már megtette a több személyes szemlélet felé azt a döntő lépést, amit a több vevő összetalálkozása esetén, noha igazságát érezte, még nem látott megtehetőnek. Azóta úgy a bírói gyakorlat, mint a codifikatio e területen is leküzdötte ezt a vélt nehézséget, amit a két személyes felfogás támasztott.

Aligha lesz elkerülhető, hogy teljes tudatossággal észrevegye a tudomány is azt a változást, ami a tények világában megtörtént és a teoretikus is alkalmazkodjék az újabb fejleményekhez.

B. S.

ÜGYVÉDSÉG — JOGÉLET

A jogi oktatás reformjához.

Most, hogy a jogi oktatás megreformálásának kérdése aktuálissá vált hazánkban s e reform talán tető alá is kerül: nem lesz éreketlen egy rövid pillantást vetnünk a lehető legellentetesebb, tőlünk legtávolabb eső rendszerre, a „case-law" szellemében fogant amerikai jogi oktatásra. Az összehasonlítás nemcsak érdekes párhuzamokra és kritikai méltatásra adhat alkalmat, hanem felkeltheti bennünk azt a valóban „jogos" kérdést, hogy nem ültethetnénk-e át sikerrel néhány-újvilági gondolatot